

Column

Zuinigheid en politiek

Jaap van Manen

In januari van dit jaar reisde een 'zware' kamerdelegatie naar Indonesië. In de krant stond een foto van enige vertrekkende kamerleden. Onder hen was de voorzitter van één van de regeringsfracties van de Tweede Kamer. De arme man zeulde met een tas die, afgaande op de opdruk ervan, gevuld bleek met artikelen uit een 'tax-freeshop'. Die foto bracht mij op de volgende gedachten.

Deze politicus, die een belangrijke rol heeft bij het vaststellen van de aard en de hoogte van onze belastingverplichtingen, moet vele tientallen, misschien wel honderden, meters sjouwen met een tas met genotsmiddelen. Hij reist er in ieder geval duizenden kilometers mee. Of hij de betreffende goederen zal nuttigen in Indonesië of ze weer mee terug zal nemen is onbekend. Vrijwel zeker is, dat hij ze ook in Indonesië zal kunnen kopen.

De reden van het kopen van tax-free goederen op luchthavens ligt meestal in de wens tot belastingbesparing van de betrokkene en leidt in de meeste gevallen tot inefficiënt (dus te kostbaar) en lastig transport van de betreffende produkten. De bespaarde belasting is maatschappelijk gezien geen echte besparing maar leidt tot minder overheidsuitgaven of een hoger belastingtarief. Het betreffende kamerlid vindt waarschijnlijk dat hij wel genoeg belasting betaalt en is bereid overlast te accepteren om toch vooral niet te veel te betalen. De grens van toelaatbare belastingen lijkt voor hem bereikt, of misschien wel overschreden.

Nu is het niets bijzonders dat belastingplichtigen zich bij hun gedrag mede laten leiden door

bepalingen uit de belastingwetten. Dat speelt bijvoorbeeld bij de volgende beslissingen:

- het kopen of huren van een huis (rente is aftrekbaar, huur niet);*
- het al dan niet afsluiten van een levensverzekering (van belang voor de hoogte van de belasting over inkomsten uit gespaarde vermogens);*
- consumeren of sparen;*
- de keuze van een (ingewikkelde) concernstructuur;*
- al of niet verhuizen naar België;*
- de inschakeling van dure belastingadviseurs.*

Voor de goede orde: bij bovengenoemde keuzes spelen niet alleen de belastingen een rol (een eigen huis kan de bezitter beschermen tegen geldontwaarding en voor sommigen is het wonen in België een genot). Ook zij opgemerkt dat belastingontwijking door het kopen in tax-freeshops of door het afsluiten van een spaarhypotheek niet laakbaar is. Sterker nog, het uit gemakzucht geen rekening houden met de fiscale consequenties van beslissingen kan worden aangemerkt als financieel wanbeleid.

Onze hoge belastingen (en premies) brengen echter velen ertoe zich in te laten met criminele activiteiten. Burgers, die overigens geen crimineel gedrag vertonen, verrichten 'zwart' bepaalde diensten of maken daarvan gebruik. In zekere zin heeft waarschijnlijk het overgrote deel van de Nederlanders min of meer bewust wel eens meegewerkt aan een criminele

Prof. Drs. J.A. van Manen is vennoot van Coopers & Lybrand en hoogleraar Accountantscontrole aan de Rijksuniversiteit Groningen.

belastingontduiking. Dat kan zijn geweest als bezoeker van een horecabedrijf met opvallend lage prijzen, als opdrachtgever van een klusjesman met verdacht lage tarieven of als dienstverlener met een uitkering.

Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat de meeste Nederlanders, inclusief het bewuste kamerlid, de belastingen (en de sociale premies) in ons land eigenlijk te hoog vinden. Waarschijnlijk zullen deze Nederlanders, en zeker de politici onder hen, daar wat aan gaan doen. Belastingverlaging is echter niet goed mogelijk zonder verlaging van de uitgaven. Daarom is het zeer waarschijnlijk dat de overheid nog veel meer gaat bezuinigen dan nu al het geval is. Als de leiding van een onderneming constateert dat de overhead te hoog is, dan wordt ingegrepen. Als diezelfde leiding constateert dat de tekorten van een bepaald bedrijfsonderdeel blijvend worden gefinancierd (lees: gesubsidieerd) door andere bedrijfsonderdelen dan wordt evenzo ingegrepen. Pijnlijke keuzes worden daarbij meestal niet geschuwd. Gevreesd moet worden dat ook de overheid en waarschijnlijk de gehele col-

*lectieve sector in de komende jaren zullen worden geconfronteerd met wel zeer harde ingrepen. Dat is leuk voor de belastingbetalers en waarschijnlijk ook niet slecht voor de belastingmoraal, maar het zal vooral een bedreiging inhouden voor de zwakken binnen en buiten onze samenleving. Het is de dure plicht van zowel de kiezers als de gekozenen om juist over die belangen te waken. De wijze echter, waarop veel gekozenen in de nu bijna afgelopen kabinetsperiode zijn omgegaan met de belangen van kwetsbare groepen stemt mij niet vrolijk. In dit verband hoef ik maar twee voorbeelden te noemen: het beleid ten aanzien van gehandicapten, die veelal blijvend ongeschikt zijn voor goedbetaalde arbeid, en de bezuinigingen op pensioenuitkeringen aan weduwen, die gemeend hadden te kunnen vertrouwen op de overheid. De kernvraag voor de komende jaren is niet of we gaan bezuinigen en in welke mate, maar vooral **hoe** we gaan bezuinigen.*

Noot

1 NRC Handelsblad, 10 januari 1994, pagina 3.